

quatuor idem omnino sunt, vt dictum est) formaliter significant actionem, qua producit verbum, connotando id, à quo prodit talis actio, tamquam à causa efficiente. Dicere vero, seu dictio, sonet illam ipsam actionem, per quam verbum producit. Eadem enim actio vocatur locutio, generatio, & productio verbi. Verbum autem est terminus à dicente per huiusmodi actionem productus. Vnde eodem modo se habet ad dicere, & ad dicentem, quo calor productus se habet ad calefactionem, per quam producit, & ad calefacientem, vt superius dicebamus. Quo loco obserua, cum in verbo creato duplex reperitur respectus, vt dictum est: alter realis ad dicentem, qui non est alius, quam relatio effectus ad causam, annexa qui dem verbo creato, non tamen ei essentialis: alter vero rationis ad rem, quam significat, ratione cuius dicitur etiam verbum rei significat, fit, vt quemadmodum qui rem aliquam dealbat, per quam actionem eam efficit albam, dicitur etiam similem eam alteri effecere propter similitudinem quæ ex albedine resultat: ita qui verbum aliquod dicit, per eandem actionem, per quam illud pronuntiat, dicitur etiam ratione respectus, quo verbum prolatum eam rem exprimit, rem verbo significatam dicere.

In Deo autem, dicens, dicere, & Verbum, ita sunt affecta, vt dicens, & dicere formaliter dicant relationem per modum actionis, qua producit Verbum: quæ quidem est in Patre dicente per intellectum, & producente Filium, atque Verbum: Verbum vero completur per passionem dictionem quæ relatio est realis in Filio, ac Verbo diuino, significata per modum passionis: eandemq; appellant generationem passionem. Et quia Verbum, ratione absoluti, quod includit, habet relationem rationis ad creaturas, vt explicatum est, Pater ater nus generando, & produciendo Verbum per intellectum, non solum dicitur dicere Verbum ipsum, sed etiam creaturas in Verbo, & vniuersim quicquid Verbo cognoscit.

DISPUTATIO VIII.

Utrum in rebus creatis verbum mentis distinguatur ab actu intelligendi, & an sint idem dicere & intelligere.

MEMBRUM I.

Argumenta partis affirmantis.

IN rebus creatis verbum ab actu intelligendi minime distingui, probant Scotus, Durandus, Aureolus, & alij, quos Capreolus in 1. dist. 27. quæst. 2. refert. Primo, quia hoc est discrimen inter actionem immanentem & transcurrentem, quod per hanc producit aliquid aliud, minime vero per immanentem, quin potius ipsa est id vltimum, quod producit: sed intellectio actus est immanens: ergo per intellectionem nihil producit ab ea distinctum, quod verbum vocari possit, sed ipsamet est verbum. Minor & consequentia patent. Maior probatur, tum ex Aristotele 9. Metaphys. textu 16. expressè constitutente illud discrimen: id quod etiam innuere visum est 1. Ethicorum. cap. 1. tum etiam quia, quando per actionem aliquid producit, illud est nobilius ipsa actione, vt Aristote

Ales docet 1. Ethicorum cap. 1. in homine autem nihil est nobilius actione immanente intellectus & voluntatis: idem enim Philosophus 1. & 10. Ethicorum constituit felicitatem humanam, tam moralem, quam speculatiuam, in operatione intellectus & voluntatis, quod præstantissima eorum omnium, quæ nobis insunt, & ad quæ cætera ordinantur, sint eiusmodi operationes. fit ergo, vt per actionem immanentem nihil aliud producat.

BSecundo, per actionem sentiendi & volendi nihil aliud producit: ergo neque per actionem in intelligendi, sed ipsa est verbum mentis.

Tertio, si intellectio foret actio, qua producit verbum, & verbum eam terminaret, sanè contradictio sequeretur, si quis intelligeret, & verbum non proferret: haud secus atq; si agens aliquid calefaceret, & calor non produceret: consequens autem est falsum, non solum quia Filius & Spiritus sanctus in diuinis intelligunt, & non producant Verbum (alias generaret Filium sicut Pater, quod est hæreticum) sed etiam, quia beati intuentes diuinam essentiam & Angeli cognoscetes propriam substantiam non producant verbum: ergo intelligere non est actio, qua producat verbum, sed ipsamet est verbum mentis.

Quarto, si per actum intelligendi produceretur verbum, intelligentia, & non memoria secunda, produceret verbum, quod est contra Augustinum multis in locis, in quibus nomine, intelligentia, mentem intelligit, vt iam actu intelligit; nomine vero, memoriæ secunda, eundem intellectum, vt prius natura, quam intelligat, est in actu primo: per speciem intelligibilem, aut aliquid, quod concurrere possit ad actum intelligendi instar speciei intelligibilis.

Quinto, si Verbum esset species expressa obiecti producta per actum intelligendi, & ab eo distincta, cum sit eiusdem speciei cum specie impressa, & eiusdem obiecti, sanè duo accidentia eiusdem speciei, & de eodem obiecto, essent simul in eodem subiecto, quod est absurdum.

Sexto, expressa obiecti species non est necessaria ad intelligendum; ergo admittenda non est, vt sit verbum. Consequentia est manifesta; antecedit vero probatur, quia si esset necessaria, certè intellectus affectus iam specie impressa obiecti esset adhuc in potentia essentiali ad intelligendum, quod est absurdum. Sequela probatur, quia tunc aliquid dicitur esse in potentia essentiali, quando non solum est in potentia ad operationem, sed etiam ad formam ei operationi necessariam.

Septimo, si intellectio esset actio, per quam produceretur terminus, fieri non posset, vt percipere tur intellectio, quin simul perciperetur terminus illius, sicut fieri nequit, vt intelligatur calefactio, quin simul intelligatur calor, qui per eam producat; sed nullum videtur esse absurdum, quod percipiat intellectio, nullo interim percepto termino per eam productum; ergo intellectio non est actio, per quam verbum tamquam terminus producat.

MEMBRUM II.

Quatuor de verbo sententia, & quæ earum vera sit.

Circa hanc disputationem videnda sunt, quæ diximus quæst. 12. artic. 2. disputat. 1. Præter